

Kratko poročilo o računalnikih (13000 le-teh)

11. 9. 2024. Sejna soba Ministrstva za digitalno preobrazbo

Prisotna iz strani NVO-VID: Matija Šuklje, Kristijan Tkalec

Prisotna iz strani MDP: Simona Koželj

Pred seboj sva z Matijatom imela računalnik Lenovo V15 Gen 3, ki ima procesor Intel 12. generacije (i3-1215U), 8 GB delovnega spomina in trdi disk velikosti 500 GB.

Kar se tiče priključkov, ima:

- ETH izhod
- USB 2
- Nano security lock
- Audio jack (combo)
- USB C
- HDMI
- USB A 3.2
- Barrel jack za napajanje

Ima tudi zakrivalo za kamero, polno tipkovnico (NumPad), zraven pa prejmejo še miško in podlogo za miško.

Operacijski sistem je KDE Neon 6.0, ki bazira na Ubuntu 22.04, ima jedro (kernel) 6.5.0.41, KDE Plasma 6.1.2 in KDE Frameworks 6.3.0. Pripravljenih je bilo tudi kar nekaj posodobitev in sem prepričan, da se nekatere verzije prej omenjene programske opreme po posodabljanju spremenijo.

Ima temo, ki je na las podobna Windows 11 (ikone, izgled oken, itd.). Gesla privzeto ni, zato je **nujno obvestiti prejemnike, naj si uredijo geslo.**

Nameščena programska oprema (in te je res veliko) je primarno v obliki Flatpak, kar omogoča lažje posodabljanje programske opreme. Tako imajo uporabniki vedno (če posodabljajo) na voljo najnovejšo verzijo programske opreme.

Discover (software center za iskanje in nalaganje programske opreme) najde in enostavno omogoča nalaganje programske opreme. Privzeto ponudi .deb obliko iz

Ubuntu 22.04 skladišča (repository), kar pa pripelje do tega, da si uporabnik naloži vsaj 2 leti staro programsko opremo. **Bolje bi bilo, če bi bile nastavitve urejene tako, da privzeto nalaga Flatpak obliko programske opreme. Tako bi uporabnik vedno dobil najnovejšo različico programa.**

Discover se je po določenem času začel nepričakovano zapirati (če si kliknil na nastavitve). Upam, da je to hrošč, ki se odpravi s posodobitvijo.

Spanje je S2idle (oz. S0ix, "modern standby"), kar v praksi pomeni, da med spanjem sistem porablja malo več energije kot starejši S3 ("sleep", "suspend 2 RAM"). Je pa to zelo pogosta (slaba) lastnost modernih notesnikov. Spanje in zbujanje računalnika je delovalo brezhibno.

Po odprtih 18 programov, je sistem bil odziven, ostalo mu je še 3,2 GiB delovnega spomina. Na hitro sva tudi testirala 3D igro Xonotic in je delala super in odzivno.

Ob prvem vklopu računalnika manjka predstavitev sistema (walkthrough). To je nujno, ker uporabniku predstavi uporabniške možnosti in kjev sistemu se nahajajo (glavni meni, nastavitve, itd..). Obstaja verjetnost, da z Matijem tega nisva videla zato, ker je računalnik enkrat že bil zagnan in je nekdo pred nama to izklopil. Sicer ima KDE Plasma privzeto vklopljeno mini predstavitev sistema, ki je zelo uporabna za začetnike. Zato **predlagava, da se jo ponovno vklopi, v kolikor je bil izklopljena.**

Dolphin (programska oprema za rokovanje z datotekami) prikazuje tudi skrite datoteke, kar lahko zmede uporabnika. Zopet je mogoče kdo pred nami spremenil nastavitve. **To ne bi smelo biti v privzetih nastavitvah, saj lahko novega uporabnika zmede.**

Manjkajo navodila na namizju in/ali kontakt na koga se lahko obrnejo oz. kje si lahko preberejo več o sistemu. Na računalniku je sicer bila QR koda do podpore, ampak ta je kazala na support.lenovo.com, kjer močno dvomiva, da bi uporabniki našli pomoč za KDE Neon, Plasmu ali LibreOffice.

E-osebne nisva uspela preizkusit, ker računalnik ni imel SmartCard reže, s seboj pa tudi nisva vzela USB čitalca kartic.

Osebno mnenje:

Testiran računalnik je super za domačo uporabo in pisarno. Tudi za igranje (nezahtevnih) iger je povsem sprejemljiv. MDP bi moral bolj podrobno napisati, kateri operacijski sistem je na računalniku in katera programska oprema je zraven. Super bi bilo, če bi vključili pri promociji zaslonsko sliko operacijske sistema in/ali programske opreme ter kakšno povezavo do spletne strani KDE Neona, LibreOffice, itd. Prav tako je nujna tehnična pomoč, ker vemo, da smo sistemsko podvrženi »vendor lock-in«

situaciji Microsoftove programske opreme. Nevešči uporabniki bodo potrebovali tehnično pomoč, ker sta operacijski sistem in programska oprema nekoliko drugačna.

V Delovni skupini za prosto programje in storitve pri Mreži nevladnih organizacij za vključujočo informacijsko družbo, zato predlagamo, da Ministrstvo za digitalno preobrazbo zagotovi sistemsko podporno okolje za uporabnike izposojenih računalnikov. Podporno okolje mehanizma MIRO bi moralo vključevati naslednje dejavnosti:

- telefonsko, spletno in ostale kanale podpore, na katere se lahko uporabniki obrnejo v primeru nedelovanja strojne in programske opreme;
- tehnični servis za strojno opremo po preteku garancije in podporo uporabnikom pri nameščanju programske opreme ali odpravljanju težav s programsko opremo;
- usposabljanja za uporabo odprtokodne programske opreme za prejemnike izposojenih prenosnikov;
- ustrezna slikovna in video gradiva z navodili za uporabo nameščene odprtokodne programske opreme ter vzdrževanje operacijskega sistema in strojne opreme na prenosnikih;
- korektno in zaupanja vredno komuniciranje s splošno javnostjo in mediji o prednostnih odprtokodne programske opreme, ki nameščena na izposojenih računalnikih.

V javnosti se pojavljala neupravičene in tudi zlonamerne kritike o neuporabnosti prenosnih računalnikov, ki so na voljo za izposajo v okviru mehanizma MIRO, ker imajo nameščen odprtokodni operacijski sistem. Hkrati se ob tovrstnih javnih polemikah jasno kaže odvisnost slovenske družbe od programskih rešitev tehnoloških multinacionalk in korporacij.

Pregledno, strokovno, zaupanja vredno in z uporabniki na terenu povezano podporno okolje bo zagotavljalo uspešno izposajo in uporabo prenosnih računalnikov ter bo preprečevalo, da bodo prejemniki prenosnih računalnikov ostali prepuščeni sami sebi. Hkrati bo takšno sistemsko okolje, ki bo tudi ustrezno komunicirano, prispevalo k dobremu ugledu mehanizma MIRO v javnosti.

Podlago za vzpostavitev sistemskega okolja predstavlja 23.b člen Zakona o spodbujanju digitalne vključenosti, ki določa, da lahko javni sklad izbere zunanjega izvajalca prek javnega naročila za izvajanje logističnih in strokovno-tehničnih nalog

mehanizma iz četrtega odstavka prejšnjega člena. V nadaljevanju pa se v posebnih določbah nahaja 28.a člen (delovanje mehanizma za zagotavljanje dostopa do računalniške opreme v letih 2024 in 2025), ki določa, da logistične in strokovno-tehnične naloge mehanizma za zagotavljanje dostopa do računalniške opreme v letih 2024 in 2025 izvaja pristojni organ.

Pričakujemo, da bo tovrstno podporno okolje vzpostavljeno v skladu z načeli transparentnosti, gospodarnosti, učinkovitosti, uspešnosti in sorazmernosti porabe davkoplačevalskega denarja.

Poročilo so pripravili:

Kristijan Tkalec, Matija Šuklje in mag. Simon Delakorda

30.10.2024